

Forslag til folketingsbeslutning om lønmodtagernes andel i merværdien og etablering af en lønmodtagerfond.

Fremsat den 30. oktober 1973 af *Aage Frandsen, Morten Lange, Arne Larsen, Gert Petersen, Henning Philipsen og Grete Westergaard.*

Folketinget opfordrer regeringen til snarest at fremsætte lovforslag, der sikrer lønmodtagerne andel i merværdien, og hvorved der etableres en lønmodtagerfond efter følgende retningslinjer:

1. Der oprettes en lønmodtagerfond, der ledes af:

Et repræsentantskab, der skal bestå af lønmodtagerrepræsentanter. For at sikre den enkelte lønmodtager så umiddelbar indflydelse på lønmodtagerfonden som muligt skal lønmodtagerrepræsentanterne vælges af virksomhedsrådene i offentlige og private virksomheder. For et flertals vedkommende blandt deres egne medlemmer. I mindre virksomheder, hvor der ikke findes et virksomhedsråd, udøver tillidsrepræsentanten virksomhedsrådets valgret.

En bestyrelse, der skal bestå af lige mange medlemmer valgt af repræsentantskabet og af folketinget.

En direktion, der vælges af bestyrelsen.

2. Samtlige private virksomheder, der i gennemsnit over ét år beskæftiger mindst 10 lønmodtagere, skal erlægge en afgift på 2 pct. af værditilvæksten.

Private virksomheder, der i gennemsnit over ét år beskæftiger mellem 1 og 9 lønmodtagere, skal erlægge en afgift på 1 pct. af værditilvæksten.

3. Det offentlige skal årligt betale et beløb til lønmodtagerfonden svarende til 20 pct. af de private virksomheders bidrag til lønmodtagerfonden som frie midler.

4. I virksomheder med mindst 10 ansatte skal halvdelen af afgifterne automatisk

blive indestående som ansvarlig lønmodtagerkapital i de pågældende virksomheder.

5. De midler, der ikke automatisk bliver indestående i de virksomheder, der indbetaler afgiften, skal gå ind i lønmodtagerfonden med henblik på en styring. Med tilslutning fra lønmodtagerne i de pågældende virksomheder kan lønmodtagerfonden i virksomheder med mindst 10 ansatte placere frie midler fra fonden som ansvarlig lønmodtagerkapital og i virksomheder med 1 til 9 ansatte placere de frie midler som ansvarlig lønmodtagerkapital eller lønmodtagerkapital som lån.

Omfanget af de frie midler, der placeres i en virksomhed, kan overskride omfanget af de frie midler, der indbetales fra den pågældende virksomhed.

Virksomhederne er pligtige til at modtage en lønmodtagerkapital af samme størrelse som den afgift, virksomheden har betalt.

Lønmodtagerkapital som lån i en virksomhed kan konverteres fra lån til ansvarlig lønmodtagerkapital, hvis lønmodtagerfonden og lønmodtagerne i de pågældende virksomheder beslutter dette, og skal konverteres, hvis virksomheden i en periode på 2 år har mindst 10 ansatte.

6. Ansvarlig lønmodtagerkapital i en virksomhed skal have samme rettigheder som anden ansvarlig kapital, og rettighederne skal udøves af de ansatte gennem virksomhedsrådet.

7. Udbyttet fra den placerede lønmodtagerkapital tilskrives ATP-fonden som samtlige lønmodtageres kollektive opsparing.

Bemærkninger til forslaget.

Almindelige bemærkninger.

Formålet med forslaget er:

- a. At sikre lønmodtagernes andel i den merværdi, der skabes i virksomhederne, og som hidtil er tilfaldet kapitalejerne. Dette skulle bidrage til at udligne de store forskelle i indkomst og formue og til gradvis at sikre lønmodtagerne ejendomsretten til produktionsmidlerne.
- b. At etablere en lønmodtagerfond, der skal anvendes i forbindelse med en kapitalstyring (jfr. forslag til folketingsbeslutning om kapitalstyring).
Afgørende for placeringen af midlerne fra lønmodtagerfonden er, at der tages hensyn til samfundsrentabiliteten, der bl. a. omfatter beskæftigelse, arbejdsmiljø, løn og arbejdsforhold, og at produktionen er samfundsgavnlig og kan afsættes. Endvidere skal lønmodtagerfonden overtage de virksomheder, der bliver nedlagt, selv om de udfra et samfundsrentabilitetssynspunkt er rentable.
- c. At styrke lønmodtagerne på den enkelte arbejdsplads i deres kamp for udbygget arbejdspladsdemokrati. Dette vil ske ved lønmodtagernes vetoret over for placering af de frie midler og ved lønmodtagerkapitalens gradvise forøgelse. Men et egentligt arbejdspladsdemokrati (nærdemokrati) gennemføres ikke ved dette forslag, men kræver en særskilt lovgivning (jfr. forslag til folketingsbeslutning om arbejdspladsdemokrati).
- d. At forøge den kollektive opsparing. Samfundet har en afgjort interesse i en rimeligt stor opsparing, og af hensyn til størst mulig social retfærdighed må man fremme den kollektive opsparing på den private opsparings bekostning. Dette hænger sammen med, at en omfattende privat opsparing forudsætter ulige formue- og indkomstforhold, og at forskellige former for præmiering af privat opsparing kommer de besiddende til gode.

Bemærkninger til de enkelte punkter.

ad 1) Repræsentantskabets opgave skal bl. a. være at finde frem til, hvor det især er berettiget at placere lønmodtagerkapitalen, og skal give generelle retningslinjer for placeringen af fondens midler. Repræsentantskabet skal derfor være så stort, at der ved valget kan tages både geografiske (f. eks. at

alle amter sikres en vis repræsentation) og branchemæssige hensyn (f. eks. at de forskellige brancher sikres en vis repræsentation). Ved at lade repræsentantskabet blive valgt direkte af virksomhedsrådene (jfr. forslag til folketingsbeslutning om arbejdspladsdemokrati) skulle den enkelte lønmodtager være sikret afgørende indflydelse på lønmodtagerfondens dispositioner. I en række tilfælde vil det være rimeligt at lade repræsentantskabet dele sig op i undergrupper ud fra geografiske eller branchemæssige hensyn.

Bestyrelsen skal sikre, at placeringen af midler fra lønmodtagerfonden sker i overensstemmelse med de generelle retningslinjer, der fastsættes af repræsentantskabet, og med den almindelige samfundsstyring af kapitalmarkedet (jfr. forslag til folketingsbeslutning om kapitalstyring). Det sidste skulle være tilgodeset ved, at halvdelen af bestyrelsen vælges af folketinget ved forholdstalsvalg. Endvidere skal bestyrelsen tage konkret stilling til placering af store beløb fra lønmodtagerfonden. Direktionen har ansvaret for den daglige ledelse af lønmodtagerfonden.

ad 2) Ved private virksomheder forstås samtlige virksomheder, der er omfattet af afgiftspligten efter momsloven, samt private virksomheder, der bl. a. udfører personbefordring, bank- og forsikringsvirksomhed, advokat- og revisionsvirksomhed, ejendomsadministration og ejendomshandel.

Værditilvæksten vil bedst kunne fastsættes ved forskellen på indgående og udgående moms samt en tilsvarende beregning for eksporterede varer og for ydelser fra ikke momspligtige virksomheder, der skal med i denne ordning.

I nogle tilfælde, f. eks. for virksomheder, der ikke er afgiftspligtige efter momsloven, vil det være mest hensigtsmæssigt at anvende lønsummen som udtryk for værditilvæksten. Baggrunden for at sætte grænsen ved én lønmodtager er at undtage de virksomheder, hvor værditilvæksten i overvejende grad skabes af virksomhedsindehaveren og eventuelt dennes ægtefælle.

Én beskæftiget lønmodtager kan defineres i forhold til ATP-bidrag eller i forhold til en bestemt lønudbetaling, f. eks. 60.000 kroner. Ved at sætte grænsen så højt skulle der være sikkerhed for, at små virksomheder, hvor indehaveren og eventuelt dennes ægtefælle bidrager til den overvejende del af værditilvæksten, og hvor der er beskæftiget under én løn-

modtager (lejlighedsvis 1 til 2), bliver undtaget. Ved fastsættelsen af den slags grænser er det vigtigt, at grænserne er lette at administrere.

ad 3) I øjeblikket yder det offentlige betydelige beløb direkte til erhvervslivet, f. eks. via egnsudviklingsloven og finansieringsinstitutet for industri og håndværk. Da lønmodtagerfonden bl. a. skal udføre de funktioner, der er tillagt egnsudviklingsstøtten og støtten via finansieringsinstitutet for industri og håndværk, skal denne form for støtte fra det offentlige ophøre.

Til gengæld ville det være naturligt, om det offentlige årligt ydede et beløb til lønmodtagerfonden svarende mindst til det beløb, som det offentlige i øjeblikket yder direkte til erhvervslivet. Endvidere kan det offentlige bidrag betragtes som det bidrag, det offentlige som arbejdsgiver skal betale lønmodtagerfonden.

Vedrørende de frie midler henvises til nedenstående bemærkninger ad 4 og 5.

ad 4) og 5) Den del af bidragene, der automatisk bliver stående i de virksomheder, der betaler bidragene, medfører ikke nogen omkostningsforøgelse for virksomheden, og det berettiger ikke virksomheden til at være mere tilbageholdende med lønforhøjelser eller til at forhøje priserne, idet der alene er tale om at overføre aktiver i virksomheden fra kapitalejerne til lønmodtagerne.

For at en så stor del af bidragene til de frie midler ikke skal medføre omkostningsforøgelse, skal lønmodtagerfonden sammen med lønmodtagerne i de enkelte virksomheder så vidt muligt træffe beslutning om placering af de frie midler for en årrække for en enkelt virksomhed, sådan at virksomheden f. eks. kan regne med, at alle midler indbetalt fra virksomheden i en femårs periode bliver stående i virksomheden.

Lønmodtagerfonden skal ved beslutningen, om

hele bidraget fra en virksomhed automatisk skal blive i den pågældende virksomhed, eller om der eventuelt skal placeres flere midler, tage hensyn til samfundsrentabiliteten, der bl. a. omfatter beskæftigelse, arbejdsmiljø, løn- og arbejdsforhold, og at produktionen er samfundsgavnlig og kan afsættes.

Lønmodtagerfonden skal også anvendes i forbindelse med oprettelse af nye virksomheder og bevarelse af eksisterende virksomheder, hvis det er til gavn for lønmodtagerne. I nogle af disse tilfælde vil lønmodtagerfondens midler med det samme i de pågældende virksomheder blive eneste eller delvis eneste ansvarlige kapital.

ad 6) De rettigheder, der tilkommer lønmodtagerkapitalen, skal udøves gennem virksomhedsrådet, uanset om der er tale om lønmodtagerkapital, der er placeret automatisk eller som frie midler.

ad 7) Da det er alle virksomheder, der beskæftiger lønnet arbejdskraft — offentlige som private — der indbetaler til lønmodtagerfonden, er det også rimeligt, at samtlige lønmodtagere på en eller anden måde får lige del i nogle af goderne fra lønmodtagerfonden, hvilket sker ved, at udbyttet fra lønmodtagerkapitalen tilskrives ATP-fonden. Ved at lønmodtagerkapitalen ikke placeres med lige stor styrke i alle virksomheder, sker der i en vis udstrækning en forskelsbehandling af lønmodtagerne, som er nødvendig for at opnå andre formål. Men denne forskelsbehandling skulle delvis være imødegået, ved at udbyttet tilskrives ATP-fonden.

Både fordi udbyttet fra den placerede lønmodtagerkapital skal tilskrives ATP-fonden, og fordi ATP-fondens midler er lønmodtagernes penge, skal ATP-fonden ændres sådan, at det kun er personer udpeget af lønmodtager-organisationerne og folketinget, der kommer til at sidde i fondsledelsen. Det skal endvidere overvejes, om ATP-fonden helt kan underordnes lønmodtagerfonden.